

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 1.

V Ljubljani 1. januarja 1882.

Leto XII.

V novo léto.

Čoló je drévéja, zemlja v spanji,
 Moléé vsi pevci pomladánji,
 Objéla solnce je meglà ;
 A spét srcé se radovalo,
 Ter solnce bode spét sijálo,
 Ko vesna bode k nam prišlá.

Zató na prvo jutro léta
 V kraljéstvo ónega le svéta
 Naj vznášajo se vam očí,
 Ker le iz néba sreča prava
 Nam k úpanju se pridružáva
 In božji blagoslòv rosí.

Srcé vam gréj ljubezen svéta,
 Do vseh ljudij na zemlji vnéta,
 In k délu dvígajte roké,
 Ter novega vam léta zarja
 Prinesi dneve brez viharja,
 Izpolni dobre vam željé!

„Vrtec.“

Čuden ovratnik.

(Otročja pripovedka.)

Pred mnogo, mnogo leti je živelá deklica, ki se je lagála, kakor bi iz bukev bra'la. Karkoli je zinila, bilo ní drugzega nego laž, ter ní marála prav nič zato, če se je tudi očetu in materi nalagála. Bila je v tej zadevi, kakor so sploh vsi lažnjivi otroci, misleč si: majhena laž — v sili tudi kaka bolj debela — to ne dé nič, da si le človek pomaga iz zadrége, ali pa, da se ž njo okorísti. Takó si mislijo mnogi otroci, ki so podobni

lažnjivej Jerici, o katerej vam hočem danes povedati. Jerica se je laži že takó privadila, da sama ni več znala, ali je to resnica, kar govori, ali se laže. Dolgo so jej stariši vse verovali, kar jim je rekla, ter so jo imeli za dobro, pošteno in sramežljivo deklico; a naposled so se tudi njim oči odprle in kmalu so spoznali, da se jim hčerka prav pogostoma laže. Od sih dob jej niso nikoli več verjeli, da-si je resnico govorila. Takó se godí vsem lažnikom in lažnicam, da se jim naposled ne verjame, bodi si da govore tudi resnico. In kako so bili pač Jeričini stariši žalostni, da imajo tako lažnjivega otroka v hiši; otroka, ki nima pri svojih stariših nobenega zaupanja več. Kaj čuda, ako so stariši vse poskušali, da bi Jerico laži odvadili ter jo zopet na pravi pot odkritosrčnosti privedli, ker so dobro znali, da lažnjivega otroka Bog čez vse sovraži in da lažnjiv otrok kmalu zaíde tudi v druge pregrehe, iz katerih se nikoli več ne more izkupati. Ali zamán so si stariši toliko prizadejali, da bi mlado lažnico poboljšali; zatorej so sklenili, da jo peljejo po vsem svetu znanemu čarovniku Merlinu, ki je bil na glasu kot velik prijatelj resnici a kot največji sovražnik vsacemu lažnjivcu. Zato so stariši od vseh strani peljali svoje male lažnike in lažnice k temu čarodejnemu človeku, da bi jih ozdravil od grde in ostudne laži. — Čarovnik Merlin je prebival v velikej steklenej palači, ter mu ni nikoli niti na um prišlo, da bi bil kdaj pred ljudmi kaj zatajil ali jim pa kaj tacega povedal, kar bi ne bila resnica. Vse, kar je Merlin delal, delal je očito pred vsem svetom, in kar je iz njegovih ust prišlo, bila je sama čista resnica. On je poznal vsacega lažnika že od daleč in to po velikem smradú, katerega njegov nos prenašati ni mogel. Ko se je lažnjiva Jerica njegovej steklenej palači približevala in je bila še dosti daleč, zavohal jo je že čarovnik Merlin. Skoraj bi bil padel v omotico od prevelikega smradú; zatorej si je prinesel hitro razbeljeno železno plóčo, na katero je vлил nekoliko kisa (jesiha), da je izčistil zrak v svojej palači.

V palačo stopivši, začó mati z žalostnim srcem čarovniku pripovedovati na kakej bolezní trpi njihova hčerka Jerica. Ali ne morejo dalje, glas jim zastane na jeziku od velike sramote, da imajo tako hčerko. Čarovnik Merlin to videč, hitro pomaga ubogej materi iz zadrege, ter jim reče: „Dobra mati, utolažite se! Jaz prav dobro vem, zakaj ste prišli do mene. Že dobri dve uri duham grdo bolezen vaše hčerke, in ko se je mojemu stanovanju približala, skoraj bi bil padel v omotico od prevelikega smradú njene grde bolezní. Verujte mi, mati, vaša hčerka je lažnica prve vrste, toliko vam povem na svojo pošteno besedo!“

Jeričini stariši so takój spoznali, da Merlinovo imé ne slóve zastonj po vsem svetu, in Jerica sama je zarudéla po vsem licu. Ustrašila se je takó, da ni znala, kam bi se skrila pred grozovitim človekom, ki jo takó natančno pozna in jej vidi v dno njenega srcá. Skrila se je naposled za materin hrbet, a tudi materi je bilo nekako tesno pri srci, ko je videla kako resno ju gleda čarovnik. Še celó očeta je bilo nekoliko strah in postavil se je pred Jerico, češ, da bi jo branil, ako bi bilo treba. Stariši so namreč Jerico samo zavoljo tega pripeljali k čarovniku, da bi jo ozdravil njene grde laži, nikakor pa ne zato, da bi jej kaj žalega storil, ker Jerica je bila njih jedini otrok.

„Na bojte se,“ reče čarovnik Merlín, videč, da se stariši bojé za svoje dete, „jaz nimam nobenih prehudih zdravil za ozdravljanje takih bolezní; dal bom le vašej hčerki prelepo darilo, katerega bode gotovo vesela.“

To rekši, odprè čarovnik veliko omaro, ki je stala v njegovej prečudnej sobi, vzame iz nje prekrasen ovratnik od zlatá in dragih kámenov z zapôno od diamantov, ki so se čarobno blesteli po sobi. Ta dragoceni ovratnik dene Jerici okolu vratu ter migne starišem v znamenje, da smejo oditi, rekoč: „Bodite brez vseh skrbi; vaša hčerka ima okolu vratú dobrega in zanesljivega čuvaja resnice, ki jo gotovo vselej izdá, kadarkoli bi se predrznila še lagati.“

Jerica, vsa osupela od veselja, da je takó prekrasen ovratnik na takó čuden način dobila, hoče ravno iz sobe iti, ko jo čarovnik nazaj pokliče in jej reče: „Čuj me, dekletce! Čez leto in dan bodem zahteval ovratnik nazaj!“ Te besede je izgovoril čarovnik s tako resnobnim glasom, da je bilo videti, da tu ni nobene šale. „Do istega časa,“ pristavil je, „povem ti, da mi ovratnika niti za trenotek ne odložiš z vratú; ako bi to storila, bila bi to tvoja smrt, — ali me umeješ?“

„O umejem, umejem,“ reče Jerica radostna in vesela; ovratnika ne odložim, hotela bi, da bi ga vedno imela in nosila, ker je prekrasen!“

„Dobro!“ reče Merlín še z resnejšim glasom nego li poprej, „ali védi, da imaš óni prečudni ovratnik okolu vratú, o katerem nam stare knjige pripovedujejo, da ima óno čudovito moč v sebi, s katero vsako laž takój odkrije ter niti poskušati ni mogoče, da bi se človek mogel zlegati!“

Ko je Jerica s stariši domóv prišla, ni imela nujnejšega dela nego to, da bi dala obéudovati svoj prelepi ovratnik. V to se jej koj družega dne ponudi lepa priložnost, ko pride v šolo. Jerice namreč že dljé časa ni bilo v šolo in že to se je zdelo čudno njenim součenkam. „Kje si bila toliko časa, Jerica, da te ní bilo v šolo,“ vprašale so jo njene vrstnice. „Ali si bila bolna? — Ali so bili tudi tvoji stariši s teboj? Ali se ste že povrnili?“ — Takih in še drugih vprašanj ni bilo konca ne kraja. Zdaj ugledajo njene součenke prekrasen ovratnik, ki ga je imela okolu vratú. „Jejmina, Jerica, kje si dobila ta prekrasen ovratnik, ki se tako lepo blesti? Kdo ti ga je dal, Jerica? — Ali si ga dobila od starišev, tete, kume?“ — Jerica je bila v velikej zadrégi, kaj naj bi odgovorila na vsa ta vprašauja. Da ga je dobila od čarovnika Merlína, tega se ni upala povedati, ker je takrat že malo ne vsak otrok znal, da je čarodejnik Merlín zdravnik lažnjivih otrok. Jerica, to se zna, nikakor ni mogla povedati resnice. „Bila sem bolna,“ rekla je, „in stariši so me peljali v toplice; a zdaj sem zopet zdrava, in mati so me obdarovali s tem dragim ovratnikom; kaj ne, da je lep?“

Jeričine součenke zavpijejo od začudenja, a kmalu potem se zasmeejo iz vsega grla. Diamanti na ovratniku, ki so se malo prjé še blesteli kakor solnce, ugasnili so in so se izpremenili v priproste steklene kroglice. Jerica, ní o tem nič znala, zato je čudeč pogledala svoje tovarišice in jim rekla: „Nu dá, bolna sem bila; čimu se mi smejete?“

Zopet se zakrohotaajo iz vsega grla njene součenke. Zdaj zapazi Jerica, da zró v njen ovratnik. Tudi ona se nanj ozre, ali kako se ustraši, videč, da so dragi kameni na njem otamnili in postali rumenkasti kremenci. Takój je Jerica spoznala, od kod ta nagla izprememba, in da jej laž nič več ne po-

maga. Od sramote vsa rudeča, reče svojim tovarišicam: „Bila sem pri čarovniku Merlinu.“

Komaj je te besede izgovorila, zablestéli so dragi kameni na ovratniku v ónem sjaji, v kakeršnem so bili poprej. Ali na to njeno priznanje smijale so se jej njene prijateljice še bolj in jo zasramovale kot grdo lažnico. Jerica ne vé, kako bi se izkopala iz te velike sramote, zato je opravičuje, rekoč: „Ali ste čudne, da se mi smejete. Poslušajte naj vam povem dalje. Čarovnik Merlin je mene in moje stariše prav prijazno sprejel. Poslal nam je zalo kočijo naproti, in kakšno kočijo! Šest lepo belih konjev je bilo upreženih in v kočiji sviléne blazinice s pozlačenimi čopi! Spredej pri konjih sta sedela dva strežaja v škrlatasto rudečej opravi. In ko smo se pripeljali do Merlinove palače, ki je od samih dragih kamenov sezidana, prišel nam je čarovnik sam naproti in nas je peljal v veliko dvorano, kjer je bilo vsakovrstnih jedil na izbiro. O ko bi vi videle, koliko sladkarij je tu ležalo po lepo pregrnjenih mizah! Najpred . . .“

Jeričine tovarišice niso se mogle dalje smehú zdržati; na ves glas so se jele smijati in Jerica, pogledavši na svoj ovratnik, zarudéla je kakor kuhan rak. Začarani ovratnik jo je zopet izdal. Pri njenih prvih besedah se je začel raztezovati ter je postajal daljši in daljši, in ko je pripovedovala o dvorani z jestvinami, segel jej je ovratnik že skoraj do nog.

„Ti nam ne pripoveduješ resnice!“ rekla je jedna izmed tovarišic. — „Konji, kočija in strežaji, vsi so te vlekli za ovratnik,“ rekla jej je druga tovarišica zaničljivo.

„Nu, bodite tiho, povedati vam hočem resnico,“ reče Jerica in nadaljuje: „Peš smo šli k čarovniku in smo bili pri njem le kakih pet minut.“

V tem hipu se ovratnik skrči in se pokaže zopet v svojej prejšnjej podobi.

„In kdo ti je dal ovratnik?“ vprašajo deklice radovedno.

„Ovratnik mi je dal, mi — je — dal čarovnik Merlin prav za gotovo; podaril mi ga je, ker mu sem na vsa njegova vprašanja tako lepó odgovarjala in — in — in — mu — mu —“

Dalje ní mogla govoriti, ker jo je začarani ovratnik vedno bolj in bolj stiskal okolu vratú ter bi jo bil skoraj zadušil.

„Že zopet se nam lažeš!“ zavpijejo njene prijateljice in se jej smejejo v pest.

Jerica poskuša dalje govoriti in pravi: „Rekel — rekel mi je — da sem — lažnica — prve vrste.“

Te poslednje besede so se jej hitro in lahko izmuznile iz ust, in tudi ovratnik je ni nič več stiskal. Jokajoč od sramote in obžalovanja nadaljuje Jerica: „Ravno zato mi je tudi dal ta dragoceni ovratnik, ki je zanesljiv čuvar resnice; in jaz sem se ga v svojej neumnej prevzetnosti zeló veselila, a zdaj ne bodem več tega storila in tudi lagala ne bodem nikoli več. Takó, poglejte, zdaj je moj ovratnik zopet lep!“

Součenke se niso več smijale Jerici, in marsikatera izmed njih se je na tihem veselila, da nima začaranega ovratnika na svojem vratú, kajti to ni nobena šala, imeti takega izdajalca pri sebi, ki tako ostro pazi na vsako še tako majheno laž; in laž, o kako hitro uide človeku iz ust!

„Bodi si temu kakor hoče, vender se ti moram smijati, ker si tako pohlévná neumnica,“ reče najstarejša njena prijateljica. „Jaz mesto tebe bi

takój odložila ta hentani ovratnik, naj bi bil še tako lep, ker človeka vender pripravi v nekako zadrego, da-si tudi nima nobenih hudobnih naménov. Zakaj ga ne vržeš proč?“

Jerica je bila vsa zmedena pri tem vprašanji, rada bi bila odgovorila, pa ni mogla, — molčala je. Ali v tem hipu se je začel ovratnik okolu Jeričinega vratú sukati in to še takój hitro, da so se dragi kameni drug ob drugega zadévali ter so jeli žvenkljati kakor kreguljci po zimi pri konjih, kadar vlečejo saní.

„Ti nam gotovo še nisi vsega povedala!“ zavpijejo novič njene prijateljice ter se od veselja po kolenih bijó, videč, kako veselo se ovratnik vrti in pleše okolu vratú uboge Jerice.

„I nu, kdo pravi, da vam nisem še vsega povedala?“ reče Jerica tresoč se po vsem telesu. — Ali diamanti in dragi kameni ne prenehajo plesati in žvenkljati okolu njenega vratú.

„Ti si nam nekaj zamolčala!“ rekó njene prijateljice.

„Nu, ker tudi zamolčati ne smem ničesar, kar se je zgodilo, naj vam tudi to povem, da mi je čarovnik Merlín pod smrtno kaznijo prepovedal ovratnik odložiti.“

Komaj je Jerica to izgovorila že se je nehal ovratnik sukati okolu njenega vratú ter je bil zopet v svojej prvotnej lepoti.

Lehko zdaj umejete, otroci, da se s takim váruhom, ki se takój izpremeni, če se ne pové resnica, ki se podaljša, če se pristavi kaj neresničnega, skrajša se, če se kaj izpusti od resnice, ter še celó plesati začné, če se resnica zamolči — lahko umejete, da se s takim váruhom ní dobro šaliti, in to že posebno takrat ne, ako se človek takega váruha brez velike nevarnosti še celó iznebiti ne more! Najboljše je v takem položaji, da se človek laži skrbno varuje ter vselej in povsod govori le resnico. To je tudi Jerica spoznala, in ko se je privadila resnico govoriti, bila je vsa drugačna deklica, mirna, pohlevna in vedno dobre volje, kar poprej ni nikoli bila, ker ni imela dobre in mirne vesti, ter se je vedno bala, da jo bodo stariši ali pa drugi ljudje zasačili na kakej laži, ali pa, da bo s svojo lažjo komu kaj škodovala. A zdaj je imela takój mirno vest, da se je že zavolje tega bala najmanjše laži ter tudi začaranega ovratnika ni več potrebovala. Še predno je minulo leto, prišel je čarovnik Merlín, in si je vzel začarani ovratnik, ker je bil prepričan, da ga Jerica nič več ne potrebuje, a on ga je potreboval za družega otroka.

* * *

Kaj se je s prečudnim ovratnikom še dalje godilo, tega vam povedati ne vem, ker tudi meni do zdaj tega še nihče ní povedal. Mogoče, da so ga Merlinovi dédiči dobili ter ga potlej v zemljo kam zakopali. Bodi si temu kakor mu drago, toliko vam pa vender povém, da, ako bi bil jaz lažnjiv otrok, ne bi preveč zaupal tej stvári, kajti kako lahko bi se zopet našel začarani ovratnik in — potlej! ? Dà, dà; dobro je dobro, a to, kar je boljše je boljše; zatorej je tudi gotovo boljše, da laž opustite in govorite vselej resnico, potem naj ostane začarani Merlínov ovratnik ondu, kjer je.